

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri kıyısında, Diyarbakır Kalesi ile nehir vadisi arasında yer alan yaklaşık yedi yüz hektarlık verimli bir arazidir. Ekolojik çeşitliliğiyle öne çıkan bu alan, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kuş cennetidir. 180'den fazla kuş türünün yanı sıra susamuru, tilki, sansar, sincap ve kirpi gibi birçok memeliye ev sahipliği yapmaktadır. Göçmen kuşlar tarafından dinlenme ve barınma alanı olarak kullanılan vadiye, boz alamecekler, pembe göğüslü ötleğenler, yabani şahin, kızıl şahin, arı şahini, yılan kartalı, kukumav, kerkenez ve küçük kerkenez gibi türlere yıl boyunca rastlanmaktadır. Türkiye'de nadir görülen yaz atmacalarına da ev sahipliği yaptığı bilinmektedir.

Bu özellikleri nedeniyle Hevsel Bahçeleri 2013 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilmiş, 2015 yılında ise Diyarbakır Surları ile birlikte "Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı" adıyla Dünya Mirası ilan edilmiştir. Ancak bu statüye rağmen alanda son yıllarda ciddi tahribatlar yaşanmaktadır. Ağaç kesimleri, yakmalar, kaçak yapılaşmalar, bariyerlerle çevrilmiş özel alanlar ve kamu arazilerinin fiili işgali artarak devam etmektedir.

Tarafımıza ulaşan belge ve harita kayıtlarına göre; Dicle Üniversitesine ve hazineye ait parsellerde bu fiili durumlar somutlaşmaktadır. Aynı notlarda "Hevsel Bahçelerinde yıllara göre esrar/kenevir" başlıklı tablo şu verileri içermektedir

2013: 198.000 kök kenevir imhası, 78 ayrı alanda 3 operasyon, 2 şüpheliye işlem

2016: Yaklaşık 1.000.000 kök (sahadaki kayıtlar)

2017: 88.280 kök, 11 kilogram kubar esrar

2018: 3.563 kök, 8 ayrı alan

2021: 500 kök, 92 kilogram kubar esrar, 6 gözaltı

2024: 10.292'den fazla kök; aynı yıl 42 farklı alanda imha; buna karşın örgütlü failer bakımından sınırlı/yetersiz işlem

2025 (şu ana kadar): 30.001 kök (sahadaki kayıtlara yansıyan)

Alanda ağaçların yakılması ve kesilmesi, alan açma, kaçak yapı, bariyerleme ve kenevir ekimi gibi fiiller, hem Dünya Mirası alanı hem de Çevre Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı, Orman Kanunu, Mera ve Kıyılarla ilgili düzenlemeler, Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kapsamındaki çevre ve imar suçlarını, ayrıca Uyuşturucu ile Mücadele Mevzuatı ile tescil-koruma kararlarını ilgilendirmektedir.

Bu faaliyetlerin hem kamu güvenliğini hem de kültürel mirasın bütünlüğünü tehdit ettiği açıktır. Hevsel Bahçeleri yalnızca Diyarbakır'ın değil, Mezopotamya coğrafyasının belleğidir. Buna rağmen bölge, yetersiz denetim, kurumlar arası koordinasyonsuzluk ve etkisiz koruma önlemleri nedeniyle kaçak yapılaşma, işgal ve uyuşturucu faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.

Bu bağlamda;

- 1- Hevsel Bahçeleri'nin 2015 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmasından bu yana, alanın korunmasına ilişkin bakanlığınızca kaç kez durum raporu hazırlanmış ve UNESCO'ya iletilmiştir?
- 2- Hevsel Bahçeleri'nde yaşanan kaçak yapılaşma, ağaç kesimi ve tahribatlara dair Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan kararlar nelerdir? Bu kararların kaçını uygulanmıştır?
- 3- UNESCO'ya gönderilen son "Durum Raporu"nda Hevsel Bahçeleri'nde meydana gelen çevresel ve kültürel bozulmalar hakkında hangi tespitler yer almaktadır?
- 4- Bakanlığınız, UNESCO Dünya Mirası Merkezi tarafından Hevsel Bahçeleri'ne ilişkin yapılan uyarılara karşı ne tür önlemler almıştır?
- 5- Hevsel Bahçeleri Alan Yönetim Planı en son hangi tarihte güncellenmiştir? Güncelleme çalışmaları devam etmekte midir?
- 6- Alan Yönetim Başkanlığı veya koordinasyon birimi, Hevsel Bahçeleri'ndeki fiili işgaller ve tahribatlar konusunda bakanlığınızı bilgilendirmiş midir? Bildirdiyse hangi tarihli yazılarla?
- 7- Hevsel Bahçeleri ve Diyarbakır Surları'nı kapsayan kültürel peyzaj alanının korunması için yerel idareler ve üniversitelerle yapılan protokoller nelerdir?
- 8- UNESCO Dünya Mirası statüsünün korunmasına yönelik olarak bölgede herhangi bir izleme veya denetim mekanizması kurulmuş mudur?
- 9- Kültürel mirasın korunmasına ilişkin ihlallerin sürmesi nedeniyle, alanın UNESCO statüsünün risk altına girmemesi için bir eylem planı hazırlanmış mıdır?
- 10- Hevsel Bahçeleri'nin tarihi, kültürel ve ekolojik değerini korumaya yönelik bakanlığınızca yürütülen projeler, bütçeler ve faaliyetlerin son beş yıllık dökümü nedir?